

Campanya per a la prospecció de la Serra de Riés i l'anàlisi de les restes humanes de la Guerra Civil que s'hi puguin localitzar

CAMPANYA A LA SERRA DE RIÉS

Actualment, el Departament de Governació i Relacions Institucionals, competent en polítiques públiques de memòria democràtica, d'acord amb Decret 184/2013, de 25 de juny, planifica una campanya de prospecció, localització i anàlisi de restes humanes de la Guerra Civil a la Serra de Riés, a desenvolupar durant el 2015.

1. Precedents de l'actuació a la Serra de Riés

El març de 2014, arran d'unes troballes fortuïtes d'ossos humans, comunicades al jutjat competent (d'acord amb l'article 7.6 de la Llei 10/2009, del 30 de juny), la Generalitat va impulsar una excavació d'urgència a la Serra de Riés (Alt Penedès), en aplicació del *Protocol de col·laboració entre el Departament de Governació i Relacions Institucionals i el Departament de Cultura per als casos de troballes de restes humanes i béns mobles associats del període històric de la Guerra Civil i la dictadura franquista*.

L'actuació va constatar l'existència de dues fosses comunes al torrent dels Albans de la Serra de Riés, de conformitat amb els estudis històrics sobre aquesta zona, en les quals s'hi van recuperar objectes i ossos corresponents a quatre soldats de la Guerra Civil, que han estat objecte d'anàlisi antropològica per part de professionals experts en la matèria. Tant els treballs de camp com les noves comunicacions de troballes de restes en indrets propers a les dues fosses excavades ratifiquen la probabilitat que hi hagi més fosses en aquest sector de l'Ordal.

2. Context històric de les fosses de les Serres de l'Ordal

Entre el 21 i 23 de gener de 1939, la 196 Brigada Mixta republicana, procedent de Madrid i traslladada a Catalunya per via marítima, va intentar resistir l'avenç de les tropes franquistes sobre Barcelona en diversos punts de les Serres d'Ordal, que havia de constituir un dels eixos de la línia defensiva núm. 3 (L3) i cobrir el flanc de la línia defensiva núm. 4 (L4) que havien de defensar a ultrança.

En les ordres de batalla i els teletips tramesos el 21 de gener de 1939 per l'Estat Major del GERO (*Grupo de Ejércitos de la Región Oriental*) es fa referència a la 196 BM que “*debe situarse cubriendo sector línea L-4 con Bon en Ordal, otro en Oleseta y otro en Garraf*” i a un quart batalló de reserva situat a les Casetes.

Els diaris d'operacions de la 13 Divisió del Cos d'Exèrcit Marroquí relaten topades i combats que es van produir en les immediacions del coll d'Ordal contra tancs de l'exèrcit republicà el 22 de gener a la zona d'Avinyonet del Penedès. El 23 de gener el 1r Batalló de Mèrida i el 5è Tabor avançaren les seves posicions fins a la posició estratègica del Turó de les Mentides, causant 45 morts i fent 30 presoners.

3

Els combats deixaren un rastre de morts important, fins al punt que en l'estudi *Les fosses de la Guerra Civil al Penedès (Alt Penedès – Baix Penedès – Garraf)*, elaborat el setembre de 2010 per l'Institut d'Estudis Penedesencs, IEP, s'indica que, probablement, podrien existir vint-i-una fosses en les poblacions de les muntanyes d'Ordal (Subirats, Olesa de Bonesvalls i Avinyonet del Penedès).

D'acord amb les informacions proporcionades per l'IEP, després de l'ocupació de Vilafranca del Penedès, el 21 de gener de 1939, els republicans intentaren contenir l'avenç franquista a l'Ordal amb la incorporació de la 196 Brigada Mixta (com a tropa de refresc de la zona centre, arribada amb vaixell des de València). Aquestes tropes

foren encerclades en el camí cap al Pic de les Mentides. El radi de localització de fosses abasta els termes municipals de Subirats, Olesa de Bonesvalls i Avinyonet de Penedès.

Les fonts de l'exèrcit franquista (105 divisió del Cos d'Exèrcit Marroquí) informen que en aquesta zona hi hagué 45 morts republicans. En aquest sentit, l'IEP considera que a la zona de la Serra de Riés i el Turó de les Mentides existeixen dues fosses on podria haver-hi entre 15 i 20 cossos i a la zona del barranc dels Albans, adjacent, hi hauria dues fosses més, on podria haver-hi entre 7 i 9 cossos. Per tant, les hipòtesis formulades fins a la data xifren en un màxim de 29 persones, les que foren inhumades a la zona (quatre de les quals ja han estat localitzades en les excavacions fetes per la Generalitat el març de 2014).

3. Decisió d'actuar a la Serra de Riés

La Generalitat de Catalunya completarà la intervenció a la Serra de Riés, durant el proper any 2015, mitjançant una prospecció del terreny per localitzar totes les restes humanes que s'hi puguin trobar i analitzar-les amb posterioritat. Les actuacions de la Generalitat es desenvoluparan amb la participació de professionals i institucions de l'àmbit científic i acadèmic. Un dels objectius bàsics de la política sobre desapareguts i fosses de la Guerra Civil, a més de reparar la memòria de les víctimes i els seus familiars, és satisfer el dret de la societat a conèixer els fets d'aquell període històric, tot contribuint a ampliar-ne la informació disponible.

4

4. Característiques de l'actuació projectada

Les actuacions a desenvolupar es realitzaran durant el 2015 i s'ajustaran estrictament a la normativa vigent en matèria de desapareguts i fosses comunes.

1. Es constituirà un equip interdisciplinari, organitzat de conformitat amb l'article 2.1 del Protocol de l'Annex II de la Resolució IRP/4072/2010, de 15 de desembre, per la qual

s'aproven els protocols d'aplicació a les actuacions previstes en la Llei 10/2009, de 30 de juny, i en el Decret 111/2010, de 31 d'agost.

L'equip l'integraran professionals dels camps de l'arqueologia, l'antropologia física i forense i la història contemporània, que assumiran la planificació i l'execució del projecte tècnic d'intervenció a la Serra de Riés.

2. L'equip responsable del projecte tècnic, organitzat en grups de treballs específics, desenvoluparà les diverses etapes del projecte (documentació, intervenció sobre el terreny, anàlisi i elaboració de la memòria final), que inclouen les tasques següents:

1) Delimitar i documentar exhaustivament l'àrea d'intervenció a la Serra de Riés.

2) Realitzar la prospecció del terreny afectat per l'actuació.

3) Efectuar, d'acord amb les conclusions de la prospecció, la recollida de les restes òssies humanes i els objectes associats que s'hagin trobat disseminats en superfície.

4) Planificar i executar l'excavació de les fosses comunes que s'hagin pogut localitzar arran de la prospecció, d'acord amb les metodologies arqueològiques i antropològiques que estableix el Protocol de l'Annex II de la Resolució IRP/4072/2010, de 15 de desembre.

5) Realitzar l'anàlisi antropològica i, si és tècnicament possible, la identificació genètica de les restes humanes que s'hi recuperin (en superfície o colgades)..

6) Garantir que el tractament dels objectes –associats a les restes òssies– que puguin tenir valor arqueològic s'ajusta a la normativa vigent en matèria de patrimoni cultural.

7) Donar compliment als articles 22 i 23 del Decret 111/2010, de 31 d'agost, en relació amb la destinació final de les restes òssies humanes i els objectes associats.

8) Elaborar la Memòria Final de l'actuació.

9) Proposar les mesures corresponents a la dignificació i la senyalització de l'espai, d'acord amb el Protocol de l'Annex III de la Resolució IRP/4072/2010, de 15 de desembre.

Barcelona, 24 de novembre de 2014